

Acta particularis synodi, in Noordthollandt gehouden ende in den naeme des Heeren vergadert, beginnende den 14^{en} Junij anno 1593 ende voleindicht den 19^{en} derselver in der stadt Alckmaer ¹⁾.

ART 1. Nae anroepinge des Heeren h. naeme zijn tot een presidem EVERARDUS GEISTERANUS, dienaer des h. evangeliï tot Alckmaer, tot een assessorem HERMANNUS GERARDI, dienaer des woordts tot Enckhuijsen, end tot een scribam BARTHOLDUS WILHELMI, dienaer des woorts in die Beverwijk vereoren geworden.

ART. 2. Syn mit schriftlyke credentien ende instructien verschenen dese naevolgende: in den naeme ende vuyt laste des classis van Alckmaer: EVERARDUS GEISTERANUS, dienaer des h. evangeliï tot Alckmaer, HILLEBRANDUS CUNAEUS, dienaer des woorts tot Oudenydorp, JACOB PETERSZ, ouderlinck tot Alckmaer, ende JAN CORNELISZ, ouderling tot Oudenydorp.

In den naeme des classis van Harlem: GULIELMUS DHAESE, dienaer des woordts tot Harlem, BARTHOLDUS WILHELMI, dienaer des godtlyken woorts in de Beverwijk, DAMUS JACOBZ, ouderling tot Harlem, ende LAMBERT ISBRANSZ, ouderling in die Beverwijk.

In den naeme des classis van Enckhuijsen: HERMANNUS GERARDI, dienaer des h. evangeliï tot Enckhuijsen, ELLERT FREDRICKZ, dienaer des woorts in Wevershoeve, CORNELIS JANSZ, corfmaker, ouderling tot Enckhuisen, JAN HERMANSZ, brouwer, ouderling in Bovercarspel.

In den naeme des classis van Hoorn: ARNOLDUS MARTINI, dienaer des woorts in Sybecarspel, MEYNERT CLAESZ, dienaer des woorts tot Spanbroeck ende Opmeer, Mr. REIJER TIJEMENSZ, ouderling tot Hoorn, ende JAN JACOBZ, ouderling tot Hensbroeck.

In den naeme des classis van Amstelredam: JOHANNES HALSBERGIUS, dienaer des h. evangeliï tot Amstelredam, GERARDUS VAN RAVENSTEIN, dienaer des woordts tot Weesp, RUTGER HUDDE, ouderling tot Amstelredam, RICK JANSZ, ouderling tot Naerden

¹⁾ Deze acte is in C alleen door den praeses Geesteranus onderteekend. Blijkbaar met zijne hand zijn hier en daar marginalia toegevoegd aan enkele door hem onderstreepte woorden. Deze marginalia dienen soms tot opheldering van den text.

In den naeme des classis van Edam: LAURENS JANSZ, dienaer des woorts tot Monnikedam, MARTINUS JANSZ, dienaer des woordts tot Purmerlandt, CLAES JANSZ, buschschietter, ouderling tot Edam, ende DERCK MATTHIESZ, ouderling tot Purmereindt.

ART. 3. Syn ter. ordinantie van de E. heeren Staeten van Hollandt ende Westvrieslandt mit schriftlyke commissie verschenen deersaeme heeren ende m^{rs} LEONART CAESENBROODT ende GERARDT DHOESEN, raeden in den provincialen Raede, om in desen tegenwoordigen synodo te compareren ende goet regart te nemen, dat op dieselve vergaederinge geene polijttike saeken en worden gehandelt noch enige kercklyke saeken, den staet der kercken int gemein aengaende ofte daervuijt enige onruste ofte oneenicheit soude mogen rijsen, doende van alles rappoort aen den heeren Staeten voorschreven.

ART. 4. Is voorgesteld, of het geoorloft zij eenige andere dienaeren in den synodo tegenwoordich te mogen wesen om te anhooren alle voorvallende saeken, die verhandelt soudén mogen werden, alhoewel sij niet in den synodo gedeputeert zijn te verschyenen. Is geresolveert, dat sij toegelaeten zullen werden om in stilheit alles aen te hooren, maer bij soverre op eenige derselviger quaede suspitie waere, dat men dieselvige zal mogen gebieden vuijt te gaen.

ART. 5. Is voorengesteld vuijt naeme des classis van Hoorn van den dienaer des woordts in Swaegh, ARNOLDO HENRICI, alsdat hij den synodo wat heeft aen te dienen ende off die broeders des synodi niet soudén verwilligen ende toelaeten, dat zijn saecke eerstmael mochte verhandelt werden. Is geresolveert jae.

ART. 6. Verschijnt ARNOLDUS, dienaer des woordts voorschreven, die-welcke beschuldicht wert van den classe van Hoorn ontrouwelyck gehandelt te hebben int vuijtschrijven eniger poincten belangende de saeke CORNELI WIGERI. Ende alhoewel hij door swackheit zijner memorie enichsins tselvige geseit hadde om die vrede der kereke gedaen te hebben, daer nochtans zijn vuijtschrift anders medebrachte, is derhalvén van den classe daérover gecensureert geweest, gelyck hij beclaechde. Het sijnodus, verstaende dat aen beide zijeden een misverstandt is geweest, heeft geresolveert, dat ARNOLDUS van het oordel des classis zal geabsolveerf zijn ende dat het classis vermaent zal werden niet meer imandt een geltstraffe op te leggen, mer haere censuere beleiden nae Gods woort.

ART. 7. Is voorengesteld vuijt naeme ARNOLDI, dienaer des woordts

in Swaegh, off hij oock mede toegelaeten mach werden om tegenwoordich in den synodo te verschynen ende te anhooren alles, wat verhandelt sal werden. Is geresolveert jae, maer als CORNELI WIGERI saecken verhandelt zullen worden, dat hij alsdan vertrecken zal, twelck hem door LOURENS JANSZ ende CORNELIS JANSZ angesecht is geweest.

ART. 8. Verschijnt JOHANNES BOGAERT, dienaer des woorts tot Harlem, overgevende den synodo sodaene ordonantie als by den E. heeren Staeten vergunt was aengaende die oncosten, die daer vervallen moeghen tot vervorderinge ende beleit van de saken der kercken binnen Westvrieslandt ende tNoorderquartiere, daerbenevens een missive, van den rentmeester COELWIJCK aen hem geschreven, waerinne hij belooft in der saeke te doen, dat moegelyck zal zijn, ende assignatie verleenen, so die gelegentheit leeren zal.

ART. 9. Is geresolveert van den synodo, dat van JOHANNE BOGAERT begeert sal worden die ordonantie, bij den heeren Staeten verleent, int werck te leggen tot betaelinghe soedaener penningen, in die ordonantie gementioneert, ende dat hij den rentmeester behoorlyke quitantie sal geven vuyt ende in den naeme des synodi, ende dat soveele aengaet die twee verloopen jaeren, waertoe dese acte hem verleent sal worden, onderteekent nae behooren, twelck BOGART voorsz. geaccepteert heeft.

ART. 10. Opt eerste gravaemen des classis van Alckmaer belangende die regeringe der geestlyker goederen op den platten landen is beslooten, dat bij requeste versocht zal werden aen den gecommiteerden Raede van Westvrieslandt ende tNoorderquartiere, dattet hun believen zal ordre te stellen, dat in die dorpen, daer geen dienaers zijn, mochten door haer autoriteit aldaer dienaers des woordts gestelt werden, ende bij soverre daer gebreck waere int onderhoudt eniger dienaeren, dat bij den heeren Staeten voorsz. daerinne versien mochte werden. Syn hiertoe van den synodo gedeputieert LOURIS JANSZ ende HILLEBRANDUS CUNAENS, dienaeren des woorts, om een request te maken ende tselve in persoene den heeren Staeten voorsz. te presentereen.

ART. 11. Op tweede gravamen van die van Alckmaer aengaende die boelhuisen ende andere sticken, daerdoor des Heeren sabboth geprophaneert wert, is geresolveert, dat naedemael die van Zuydhollandt hierinne van mynheeren Staeten versocht hebben geredieert te mogen werden tgene, dat bij placaeete bij henluyden daerinne soude mogen gedaen werden, dat hetselve van gelijke over die van Noordthollandt soude moegen zijn effect sorteeren.

ART. 12. Opt derde gravamen van die van Alckmaer belangende een algemeen bespreck metten Mennonisten ende allerley sorte der Wederdooperen is geresolveert, dat naedemael het algemeen is, dattet zal gerefereert werden totten nationaelem synodum. Ende die swaericheit, die het classis van Amstelredam voorstelt van een bespreck, metten Wederdooperen gehouden, sal verhandelt werden, als men gecomen zal zijn tot die particulaere quaestien ofte vraegen.

ART. 13. Op het gravamen des classis van Amstelredam belangende het rantsoen van den gevangen dienaer tot Hilversom is beslooten, dat het classis van Amstelredam, onder welcken die gevangen sorteert, behoort eerstmael haer vuyjterste devoir te doene om metten aldereersten die penningen te fornieren tot de verlossinge des dienaers vorsz. ende alsdan oock elke classis zijn devoir zal doen tot behulp van den gevangen nae vermogen.

ART. 14. TACONIS. — Opt eerste gravamen des classis van Enckhuijsen aengaende die swaericheit der kercke van Medenblyck, insonderheit belangende TACONEM, den dienaer aldaer, is geresolveert vuyjt orsake van het rappoort, door den voorleden gecommiteerden aen den synodum gedaen, dat men mynheeren Staeten bij geschrifte remonstreeren zal sekere documenten, waerdoor vertoent zal worden, hoe onwetyken ende bedriechlyk dat hij Taco vorsz. in den dienst gecomen is, oock onsuiver in die leere, weigerende die Nederlandsche Confessie ende Catechismus te onderteikenen, afsonderende hem van die gemeinschop der gemeiner kercken, hem ontreckende alle kercklycke ordre ende tsamencompsten der classicaeler ende synodalischer vergaederingen, verachtende alle christlyke vermaeningen, van verscheiden classen ende synoden, jae oock van zijne Excellentie aen hem gedaen, waerdoor sodaene vervreemdinge in der gemeente opgeresen is, dat sij buiten der stadt in den dorpen totten gehoor des godtlykes woordts ende gebruick der sacramenten genootsaeket zijn om te gaen. Hiertoe zijn van den synodo gedeputeert PETRUS PLANCIUS, dienaer des h. evangelii tot Amstelredam, ende JOHANNES BOGAERT, dienaer des woorts tot Harlem.

ART. 15. Op die twee laeste gravamina des classis van Enckhuijsen is geresolveert, naedemael op die papistische boecken ende conventiculen sekere placaten daerop bij den heeren Staeten gegeven ende gepubliceert zijn, dat men ter plaetzen, daer het quaet schuilt, aen den officier versoecken zal om die placaten van hun geeffectueert te werden, ende soverre sulcx niet en geschiet, dat men mit seker bewijs clachtich zal mogen zijn bij die hooge overicheit omme daerinne te mogen geremedieert werden nae behooren.

ART. 16. WIGGERI. — Opt gravamen des classis van Hoorn angaende CORNELIUS WIGERSZ is bij den classen beslooten, dat die gedeputieerden totten synodum volle macht zullen hebben omme mit hem te handelen nae die beste ende bequaemste forme, so het synodus sal achten te behooren, ende derhalven geresolveert, dat CORNELIUS vorsz. ingeeischt zal worden om hem te induceren, dat hij hem daertoe wil verstaen om christlijk door onderlinge conferentie metten synodo te handelen.

ART. 17. Sijn tot dien einde vuytgesonden eerstelijck een ouderling, lidmaet des sijnodi, die tselvigē hem voorstelde, daer hij ginck wandelen in die kercke, daernhae WILLEM dHAESE ende LOURENS JANSZ, dienaers des woordts, die andermael oock vriendtlijk op hem begeerden, hij wilde doch voor den broeders des sijnodi verschijnen, die mit hem te spreken hadden nae eische zijnder saecken. Slaet het oock gantz aff, seggende, dat hij geensins en begeerde tegenwoordich te verschynen ende dat het synodus zijn schriften hadde; so sij ijeet begeerden off daerop ijeet te seggen hadden, sy mochtent hem bij geschrifte behandigen laeten. Om CORNELIO WIGERSZ den maete vol te meten, so heeft ten derden maele het synodus noch vier dienaers, naemelijck JOHANNEM HALSBERGIUM, HERMANNUM GERARDI, HILLEBRANDUM CUNAEUM ende ARNOLDUM MARTINI, gedeputeert om CORNELIO vorsz. te persuaderen ende te induceren, dat hij den synodo in haer christlijk versouck om tegenwoordich te verschijnen soude willen gehoorsaemen, ende so hij persevereerde in zijn quaede voornemen, seggende hij waere wel op den synodum gecomen, maer wilde niet voor den synode comen noch verschynen, dat hij gedencken zoude, dat die heeren Staeten haar commissarisen tegenwoordich hebben, wat nadencken hij haer door zijn handel geven zal, naemelijck dat hij niet nae vrede ende ruste der kercken en staet noch oock hem niet accommoderen wil die algemeine ordre der kercken, mer soeckt onvreede ende schueringe in die kercke te maken ende hoe soedaenen rappoort huijden zal, tweck sy die heeren Staeten nae inhoudt haerder commissie zullen gehouden zijn te doen.

ART. 18. Verclaeren die gedeputierden vorsz., dat CORNELIUS WIGERSZ alle vermaningen afslaet noch door geene redenen hem bewegen laet om te willen compareren ende dat onse penne so veerdich is om te schryven als onse mondt is om te spreken, seggende daerbenevens oock? so myn saecke voor die heeren Staeten compt, sal alsdan mij moten verandtwoorden.

ART. 19. Is van den preside geproponeert, naedemael CORNELIUS WIGERSZ nae drie verscheiden vermaningen gerefuseert ende afgeslaegen

heeft voor die broederen synodi te compareren, waervoor hij CORNELIUS vorsz. te houden ende van den synodo te verclaeren zij. Is geresolveert: voor contumax, ongehoorsaem ende rebel, ende zal derhalven sodaene straffe draegen, so hij so voortgaet, als in den nationali synodo (art. 73 ende 69) besloten is over sodaenigen.

ART. 20. Is van den preside voorengesteld, op wat maniere ende forme ende oock tot die meeste ruste alderbequaemste die resolutie des synodi zal mogen int werck gestelt werden. Is geresolveert, dat het synodus twee sal deputeeren ende mit behoorlyke credentie voor die eersaeme overicheit ende magistraet van Hoorn verschijnen om haer mondelinge te vertoenen den gantschen handel des synodi mit CORNELIO, haeren dienaar, hoe sij gearbeit heeft alle zijne saken tot eenicheit, ruste ende vrede der kercken te brengen, maer hoe hartneckich, rebel ende ongehoorsaem hij hem ter contrarie tegen den geheelen synodum met verachtinge aller vermaningen angestellt heeft, jae dat oock het synodus moet betuigen hem niet suiiver in die leere der waerheit Gods te zijne; heeft oock niet willen voor den synodo verschijnen (hoewel hij tot Alckmaer was) om rekenschap nae den bevele Petri des apostels van die hoope, die in hem is, te geven; niet twyvelende, off mynheeren zullen het besluit des synodi over hem manutineren. Sijn hiertoe gedeputiert PETRUS PLANTIUS, dienaar des h. evangelijs tot Amstelredam, ende ANDREAS THEODORI, dienaar des woorts tot Enckhuijsen. Sal oock die resolutie vorsz. den kerckenraet angesecht werden door die vorsz. gedeputierden, ende hem CORNELIO noch ten lesten angesecht werden, dat hij hem wat beter tot op morgen toe wil bedencken.

ART. 21. AMPSINGII ¹⁾. — Verschijnt JOHANNES BOGART ende JACOB JANSZ, gedeputierden van den kerckenraedt tot Harlem, om te doene (so sy seiden) sodaene verandtwordinge als tot nederlegginge eens sodaenen schrifts, als AMPSINGIUS tot diffamatie des vorsz. kerckenraets tot Harlem den gecommiteerden des classis van Alckmaer van wegen ende vuijt naeme des synodi hadde overgegeven, met exceptie dat sijluijden niet en begeren enichsins gemoveert ofte opgehaelt te hebben soedaene swaericheden, die te vooren opgeresen zijn, christlyken so met den kerckenraedt als met die gemeente volcomelijck versoent waeren. Is daerbenevens enen brieff gelesen, van den E. magistraet tot Harlem aen den synodum geschreven, versouckende dat het synodus believe daertoe te arbeiden, dat alle swaericheden ende argernissen, eertijds door AMPSINGIUM aldaer in der gemeente angericht, christlijck, sonder respect der

¹⁾ »Ampsingii" C heeft »Harlem".

personen soude mogen wechgenomen werden. Is van den gedeputierden voorsz. een schrift overgegeven, daermede sij wederleggen willen soedaenen schrift AMPSINGH, den gedeputieerden voorsz. behandelt. Op welken alles van den synodo geresolveert is, dat AMPSINGIUS zal gehoort ende hem het schrift des kerckenraedts van Harlem voorgelesen werden mit conditie ende soedaene exceptie, als die gedeputieerden van Harlem geexcipieert hadden, ende dat sij in terminis zullen blijven ¹⁾, sonder ophaelen tgeene eenmael christlijk versoent ende nedergelecht is.

ART. 22. AMPSINGIUS verschijenende in den synodo ende gehoort hebbende die propositien des presidis, heeft overgegeven een missive, van zijn Excellentie aen den sijnodum geschreven, tgelijk oock sekere missive aen den magistraet tot Alckmaer, in welke missiven versocht wert, dat het sijnodus doch in die saeke AMPSINGH sonder respect der persoenen alsoe willen handelen, als tot die beste stichtinge ende vrede zal dienstlick zijn.

ART. 23. Wert hiernae AMPSINGIO voorgelesen het andtwoord van die van Harlem op zijn schrift, twelck hij den gedeputierden, doen sij hem vuyt den naeme des synodi vermaenden, hadde overgegeven. Wert daerop van AMPSINGIO geandtwoord, dat hij begeert, alsdat het andtwoord des kerckenraedts van Harlem zal bij stucken gestelt worden om het ene sticke nae het ander articulatum verhandelt, bewesen ende gerefuteert sal mogen werden, naedat partijen zullen achten te behooren. Is goet bevonden van den synodo, dat hem van den preside enige sticke vuyt zijn geschrifte zal voorgehouden werden om daerover zijn verclaeringe te hooren, hoe ende op wat wijze hij die zal connen verandtwoorden, om alsdan te beter van den synodo verstaen te mogen werden, waerop zijn verandtwoordinge stuent ende rustet, ende also daervuyt te beter oorsake te mogen hebben hem tot vrede te vermaenen.

ART. 24. Het eerste pointet, dat AMPSINGIO voorsz. vuyt zijn geschrifte voorgehouden is geweest, luidt aldus: dat hij sodaene menschen niet conde hooren, diewelcke niet gehouden maer gebroken hadden soedaene verbondt, twelck sij mit handt ende mondt, beide voor Godt ende zijn gemeynte, gestipuliert hadden. Wert van hem begeert, waermede hij selve bewijzen wil.

ART. 25 ²⁾). Andtwoord AMPSINGIUS, dat hij daerinne achtet te bestaen

¹⁾ »mit conditie — blijven» is in C onderstreept. Daarbij in margine: »Regel des synodi vant voorgaende niet te moveren». ²⁾ Bij dit art. heeft C in margine: »Dit spreekt hy op hetgene, dat deerzaeme Willem Dayman ende Arent Meynaerts als gecommiteerden in sint Jans kercke hem voorstelden».

zijn bewijs, dat sijlijden niet naegecomen, men verbroken hebben so daene submittie, als sylijden ende hij beide voor de classe beloofd hadden, ende dat nae die versoeninge, voor den classe geschiet, noch eenige andere beswaeringen ende schultbekenningen eeniger stikken hebben willen opleggen.

ART. 26. Het tweede point: die tegen alle kerklyke procedueren haeren broeder hebben opgeleit ende geextorqueert een forme van bijchte; wert oock van hem begeert, waermede hij tselve bewijzen can.

ART. 27 ¹⁾. Andtwoord AMPINGIUS, dat hij int heimelijck met JOHANNE BOGAERT gecommuniceert hadde van zijn onvreedsaeme huishoudinge ende dat hem door die particuliere communicatie opgelecht ende belast zij geweest als bij forme van bijchte een schultbekenninge te doene, ende dat hij daertoe geinduceert was van eenigen, omdat zijn saeke daerdoor te beter tot een goeden einde soude geraken.

ART. 28. Het derde point, dat sy hebben geweigert der waerheit getuigenisse te geven; waermede hy dat wil bewysen.

ART. 29. Andtwoord AMPINGIUS, dat sulcx blijkt vuyt die attestatie, diewelcke sijlijden so impertinent, sonder die swaericheit te specificeren, hem hebben willen in die handt steken.

ART. 30. Het vierde, dat sij die eenvoudige harten tegen alle kerckenordeninge seer hardelijck handelen; wat hij op dat sticke tot bewijs te seggen heeft.

ART. 31 ²⁾. Andtwoord AMPINGIUS, datselve can beweesen worden door een oude vrouwe, die sij mit den arm, sonder haer van te vooren ijjeet aen te seggen, van des Heeren tafel hadden afgeleit, haer beschaemt makende voor die gantsche gemeente.

ART. 32. Nae AMPINGIUS vorsz. verclaeringe is van den broederen des synodi geraetsaem bevonden beide partijen te doen verschijnen ende haer beide vermaenen om te voorcomen alle swaericheden ende meerder verbitteringe, dat die broeders des synodi souden begeeren, dat sijlijden beide haer daertoe souden willen verstaen, twelck het synodus sal achten

¹⁾ Bij dit art. heeft C in margine: »Dit en is. Bogaert in den synodo noynt voorgelouden om hem te verandwoorden ende contrarie te bewysen". ²⁾ Bij dit art. heeft C in margine: »Is contrarie gebleken".

tot die beste ende bequaemste vrede, tot stichtinge der gemeente ende wechneminghe aller ergernissen zullen achten dienstlijk te zijn. Ende is haer beide belast dese anstaende nacht haer beide daerop te beraeden.

ART. 33. Die gedeputierde der kereke van Harlem, sanderen daegs ingeroepen zijnde, zijn afgevraecht, hoe dat sij haer beraeden hadden op tgeene hen in deliberatie gegeven was tsavondts te voeren. Geven voor antwoordt, dat sy bereit zijn haer tot sodaenen vrede te verstaen, die ter eeren Gods, vrede ende stichtinge der gemeente ende wechneminghe aller schandaelen ende argernisse dienstlich zal zijn ¹⁾. Geven oock aen, bij soverre het synodus kennisse ende bewijs begeert van die reconciliatie ende oock getuigenisse van zijne schandalen ende argernisse, zijn bereit tselve te doen blyken. Twelck geschiet is, ende werden beide soedaene schriften gelesen, warmede bewesen wort ²⁾, erstlijk die reconciliatie eenmael volcomelijck geschiet ende nae dieselve seer onstichtelyck gedraegen beide int absenteren van de gemeinschop der gemeente ende sodaene gemeinschop, die hij gehouden heeft int converseren mit een vrouwepersoene ende dat tot grote ergernisse van veele.

ART. 34. Het inhoudt der beider schriften gelesen zynde, is van den synodo geresolveert, dat beide partijen zullen verschijnen ende sodane pointen, als in AMPSINGII schrift tot beschuldiginghe der kereke van Harlem vervaetet staen, zullen voorgesteld werden ende datter mondtlyke verclaeringhe ende bewijs van beide zijden sal geschieden ende zullen vermaent zijn in terminis te blijven ende niet wijtloopich met veele redenen andere sticken in te voeren.

ART. 35. Beide partijen verschenen zijnde, is het eerste point voorgesteld geweest ende nae verscheiden redenen, van beide partijen onderling verclaert ende verhaelt, sijn beyde partijen vuyt gesecht te gaene. Ende naedemaele van AMPSINGIO ingebracht zijn geweest eenige sticken, strydende tegens die laeste versoeninge, is geraedtsaem gevonden in deliberatie van den synodo genomen te werden, off die laeste versoeninge, mit traenen bevesticht, bondich zal gehouden moeten zijn ofte niet. Is geresolveert, dat het laeste verbondt ofte reconciliatie, tusschen beide partijen geschiet, zal voor bondich ende vast gehouden zijn ende dat het inhoudt ende bescheit desselvigen reconciliatie van den kerckenraet ³⁾ zal

¹⁾ »dat sy bereit zijn — zijn” is in C onderstreept. Daarbij in margine: »Presentatie der kereke ende onderlingen van haer bewys”. ²⁾ »warmede bewesen wort” is in C onderstreept. ³⁾ »dat het laeste verbondt — kerckenraet” is in C onderstreept. Daarbij in margine: »Met dese conclusie worden alle de voorgaende redenen Ampsingii van den synodo gereprochiert”.

afgeëischt werden. Twelck oock geschiet is ende, gelesen zynde, is bevonden daerinne verclaert, dat AMPINGIUS volcomelijck versoent was metter gemeente.

ART. 36. Is hiernaë AMPINGIO opgelecht, waerinne hij hem te beclaegen heeft van eenige verbondtbrekinge nae die laeste reconciliatie Allegeert daerinne te bestaen, dat die kerckenraedt hem geen attestatie gegeven heeft, so hij achtede te behooren. Die attestatie wert gelesen in den synodo ende zijn schriftlyck andtvoort, daermede hij die attestatie wil refuterer. Is den broederen voorgesteld ende in deliberatie gegeven, off door die voorsz. attestatie die kerckenraet mach gehouden ende geacht werden voor verbondtbrekers, item waervoor zijn schriftlijck andtvoort, daerop gegeven, zal gehouden ende geacht worden. Is geresolveert, dat AMPINGIUS niet ¹⁾ gefondeert en is vuyt die gegeven attestatie des kerckenraedts haer te ¹⁾ houden ende te beschuldigen voor verbondtbrekers. Ende zijn geschriften, hetwelcke hij daerop den kerckenraedt heeft overgelevert, oordelt het synodus ¹⁾ gantz een onbehoorlijck schrift, meer vuyt boosen affecten dan nae den aerdt der lieffden geschreven te zijn.

ART 37. Nae desen is AMPINGIO afgevraecht, off hij oock ijee meer voor te geven hadde, daerover hij hem te beclaegen hadde nae die laeste geschiede reconciliatie. Begeert AMPINGIUS zijn deliberatie, dat hem vergunnet ende toegelaeten is tot nae den middach.

ART. 38. In plaetze dat AMPINGIUS in persoene zoude nae den middach verschijnen, heeft hij den synodo eenen brieff laeten behandigen, daerinne hy te kennen geeft voor dese tydt genootsaeckt te zijn wt dese handelinge te scheiden, genoehsaem oock te kennen gevende, dat hij het synodum suspect houdet om redenen, breder in zyn geschrifte ²⁾ verhaelt.

ART. 39. Is goet gevonden van den synodo, dat eenige gedeputierden tot AMPINGIUS zullen gaen ende hem anseggen, dattet hem believe zal te verschijnen voor den broederen des synodi ende dat hem zal afgevraeget werden, wattet tgene is, dat hem veroorsaecht heeft sodaenen schrift den synodum toe te seinden, angesien hem opgelecht was selven in persoene te verschyenen.

¹⁾ »dat Ampingius niet», »attestatie — te» en »zijn geschriften — synodus» is in C onderstreept. Daernevens in margine: »2 vuytspraken tegen Ampingium».

²⁾ »gevende — geschrifte» is in C onderstreept. Daarnaast in margine: »Amping reprochiert den synodum, die voor suspect houdende».

ART. 40 ¹⁾. Antwoordt AMPINGIUS die oorsake te zijn dese, naemelyk dattet synodus voormiddach soude geoordeelt hebben, dat alle swaericheden, voor die laeste reconciliatie opgeresen ende solemnellyk mit onderlinge handtgevinge ende traenen eenmael geschiet, naemaels niet behoort opgehaelt te werden ende seide, dat daerdoer wechgenomen waeren die principaale sticken zijnder beschuldigingte tegen die van Harlem. Is nochtans van den synodo, om hem die maete vol te meeten, tydt van deliberatie gegeven tot sanderen daeges te ses uren.

ART. 41. Is van den synodo voorgesteld, oft niet geraedtsaem en zij den kerckenraedt van Harlem te doen verschijnen om henluijden het schrift AMPINGII, daarmede hij zijn afscheit genomen heeft, vooren te lesen ende haer af te vraegen, off sy ijeeet meer belangende haere sake hadden aen te geven? Is geresolveert jae.

ART. 42 ²⁾. Verschijnen daernae die gedeputierden van Harlem. Wert hem het voorsz. schrift AMPINGII voorgelesen ende angesecht, dat het synodus wel verhoopt hadde, dat die swaericheit tusschen den kerckenraet ende AMPINGIUM hier in den synodo hadde mogen geslechtet werden, mer door zijn overgegeven schrift ende absenteren vuyt den synodo wert alsins den wech om met hem voorder te handelen den synodo geslooten. Begeeren die gedeputieerden op dit voorstel des synodi anders niet, dan dattet synodus nae haer discretie also zal handelen, als dienen zal tot wechnemingte aller ergernisse, tot reparatie dergener, die daer werden gecalumnieert ende stichtinge der gemeente.

ART. 43. Is bij den synodo goetgevonden twee broederen aen AMPINGIUM te senden ende te begeeren, dat hij alsnoch eenmael soude willen voor den synodo verschijnen om te anhooren soedaene beschuldigingte, als die kerckenraet van Harlem tegen hem ingebracht heeft, waerom sij hem geen attestatie nae zijn begeerte connen geven.

ART. 44 ³⁾. Verschijnt AMPINGIUS ende wert hem voorgelesen die beschuldigingte, bij geschrifte door den gedeputierden van Harlem ingebracht, waervan AMPINGIUS copie begeerde om te gelegener tijt te andtwoorden. Ende seide, dat hij noch wel soude begeren voort te gaen om zijn saken, daerom hij van zijne Excellentie alhier aen den synodum gecomen

¹⁾ Bij dit art. heeft C in margine: »Het devoir des synodi tegen Ampsinc".
²⁾ Bij C in margine: »Wort van den synodo de gecommiteerden des kerckenraets haer afscheyt gegeven, overmits Ampsinc niet wil verschynen". ³⁾ C heeft in margine: »Dit es tegen de resolutie van den 21 ende 35 articule deser acten".

was, wt te voeren, bij soverre hem toegelaten werde al in te brengen, dat hij tot zijnder defensie soude noodich achten, om van den sijnodo daernae gepondereert te mogen werden, twelck hem toegelaeten ende geconsenteert is. Maer naedien die principaele swaericheit bestaet in zijn attestatie, waertegens van den kerckenraet twee stucken insonderheit werden gemoveert, is hem afgevraecht, off hij hem daertoe niet en zoude willen verstaen om dieselve te beantwoorden. Heeft geantwoord: jae, bij soverre hem die schriften behandicht werden om opt cortste zijn andt-woord ende defensie daerop te mogen doen. Twelck hem toegelaeten is met conditie, dat hij cortlijck daerop andtwoorde mit stichtinge.

ART. 45. Verschijnt AMPSINGIUS ende brengt zijn andtwoord in, als hij beloofd hadde ende dat bij geschrifte. Waerop geresolveert wert, dat men JOHANNEM BOGART mit AMPSINGIO te gelijke zullen compareren laeten, opdat het BOGAERT voorgelesen werde in presentie AMPSINGII, diewelcken hem alsdan mach verandtwoorden, ende oock alsdan wederom AMPSINGIUS zijn replijck mach doen.

ART. 46. Nae lange verhal ende mondtlyke redenen van beiden is haer afgevraecht, off oock imandt van beiden yeet meer hadde in te brengen, dienstlijck tot haere saken. Hebben geantwoord: neen, haer-lijnder saeke den oordel des sijnodi bevelende.

ART. 47. Is voorgesteld van den preside, off alle die bewijsredenen, van AMPSINGIO ingebracht, genoehsaem zijn, dat hij hem van de gemein-schap der gemeente daeromme heeft mogen afsonderen. Hierop is in genere dese vraege voorgesteld: off imandt sonder wetlijke oorsake hem van der gemeente ¹⁾ mach afsonderen? Is eendrachtichlyken geantwoord: neen, maer wie zulex doet, dat hij sondicht. Is geresolveert, dat het niet en blyckt, dat AMPSINGIUS wetlyke oorsake gehat heeft hem van der gemeente af te sonderen, ergo gesondicht.

ART. 48. Is van den preside voorgesteld het eerste van de beschuldi-ginge AMPSINGII tegen den kerckenraet ende gevraecht, off AMPSINGII redenen, van hem ingebracht, genoehsaem zijn om den kerckenraet voor verbondtbrekers te beschuldigen. Is geresolveert, dat die kerckenraedt van Harlem met rechte niet en mogen voor verbondtbrekers ²⁾ gehouden

¹⁾ »off imandt — gemeente» is in C onderstreept. Daernevens staat in margine: »Ampsinc wort gecondemneert sonder oorsake de gemeente Gods verlaten te hebben.» ²⁾ »Is geresolveert — verbondtbrekers» is in C onderstreept. Daarnaast in margine: »Ampsinc wort van luegenen gecondemneert, dat hy den kerckenraet voor bontbrekers beschuldicht heeft.»

werden door AMPINGII ingebrachte bewijs, hoewel sij wel wat beter nae den aert der liefde zijn swackheit ondtmoetet mochten hebben, gelijk sy wel schuldich waeren geweest om te doene.

ART. 49 ¹⁾. Is voorengesteld van den preside het tweede sticke aengaende die geextorqueerde bijechte, daer hij seit, dat die kerckenraet tegen alle kercklyke procedueren tselvige haeren broeder afgevordert hebben. Is geresolveert, dat alhoewel het synodus alsnoch anders niet en verstaet, dan tgeene eenmael gereconcilieert ende versoent is, niet en behoort wederom opgehaelt te werden, so isset nochtans, dattet anders niet van den synodo gehouden ende geacht can werden, tgene op soedaene wijze mit AMPINGIO gehandelt is geweest dan een geextorqueerde bekennisse, hem van den kerckenraedt afgeesicht.

ART. 50. Is voorgesteld van het derde point, dat sij hebben geweigert der waerheit getuigenisse te geven, omdat sy opgehouden hebben schuldige attestatie hem te verlenen, daermede zijn absenteren van de gemeente veroorsakende, oock acte hem weigerende vuyt des kerckenraeds boeck. Is geresolveert, dat AMPINGIUS ten onrechte den kerckenraet beschuldicht heeft, dat sij niet en zouden der waerheit getuigenisse gegeven hebben ende dat het niet des kerckenraets maer AMPINGII eigen schult is, dat sylijden naemaels verandert hebben haer voorgaende voornemen belangende die attestatie, want hij hem so christlijk ende stichtelijck niet en betoende, als een dienaer Christi toestaet ²⁾, alhoewel die kerckenraedt nochtans hem niet en hadde behoort acte te verlenen vuyt des kerckenraeds boeck, waeromme sylijden het wordeken »swaericheit» daerinne gestelt hadden ofte ten minsten schriftlijck bij specie in de attestatie verclaert te hebben.

ART. 51. Is voorengesteld het vierde point, dat sy die eenvoudige herten tegen alle kercklyke ordeninge hardelijck handelen, ende zijn bewijs doet vuyt het exempel van twee vrouwen. Is geresolveert, naedemaele het eene versoent is ende het ander in mindere niet verhandelt ende also oock niet wetlijck voor desen synodo gebracht is, so isset, dattet te vergheefs van AMPINGIO alhier wert ingebracht.

ART. 52. Ende onder het voorgaende besluit vervaet het sijnodus oock

¹⁾ Bij dit art. heeft C in margine: »Het synodus heeft geordonneert van voorgaende dingen niet te moveren, nochtans laten sy sulx Ampingio toe, pondereren syn redenen ende doen vuytsprake tegen haer eygen besluit.» ²⁾ »want hij hem — toestaet» is in C onderstreept. Daarnaast staat in margine: »De attestatie, by den kerckenraet gegeven, wort goet gehouden».

het vijfde ende laeste sticke AMPSINGH ende dies te meer, omdat het generael ende gemein is ende derhalven geen andere resolutie van den synodo over dieselvige can genomen worden.

ART. 53 ¹⁾. Angaende oock het tweede sticke, van de gedeputierden des kerckenraets tegen AMPSINGIUM ingebracht, belangende die onmaetige conversatie met een vrouwe, naedemael het een generael voorstel is geweest sonder speciaal bewijs, so isset, dat het synodus in den handel desselvigen niet en heeft wetlijk noch nae behooren connen treden. Maer overmitz het nochtans allen christenen int gemein toestaet soedaene vermaningen aen te nemen, die tot stichtinge der gemeente dienen, so resolveert het synodus, dat AMPSINGIUS soedaene vermaningen hadde behoort ten besten geduit ende naegecomen te hebben.

ART. 54. Is van den preside voorgesteld, op wat wyse het synodus opt alderbequaemste tot een generael besluit over die swaericheit tusschen den kerckenradt van Harlem ende AMPSINGIUM comen zal. Is resolveert, datter een seker forme zal worden geconcipteert tot die beste stichtinge der gemeente ende behoudinge van de existimatie des persoens AMPSINGH, soveele die waarheit lyden mach.

ART. 55. Is die geconcipteerde forme der schultbekenninge gelesen ende van allen broederen des synodi eendrachtelijken geapprobeert, aldus van woorde tot woorde lujdende:

Also daer sekere swaericheden opgeresen zijn tusschen die kercke van Harlem ende JOHANNEM AMPSING, eertydts dienaer des woorts derselver, ter cause dat die van den kerckenraet hem niet begeerden te verlenen soedaene attestatie, gelijk hij AMPSINGIUS vorschr. achtete te behooren, waerdoor geen cleine oorsaeke tot onruste, droefheit ende onstichtinge veeler vromer herten gegeven zij geweest, sodat oock onderlinge tusschen hen beiden door die vorsz. swaericheit soedaene vervreemdinge beide der christlyker enicheit ende broederlyker lieffde te wege gebracht is, dat dieselve door tusschenspreken veeler vromen niet heeft connen wechgenomen werden, sodat eindelyck die saeke van haerlieder vorsz. swaericheit nae het beleid der kerkenordre totten provincialen synodum, nue lestleden in Junio tot Alckmaer gehouden, gebracht is geweest. Ende het synodus rypelyck gelet hebbende op alle tgene, dat van beider zijeden voor den broederen des synodi voorgesteld is geweest, hebben nae anroeping van des Heeren heilige naeme eendrachtelijken goetgevonden ende

¹⁾ Bij dit art. heeft C in margine: »Het synodus heeft hiervan bewys gehadt, wel met 20 mannen onderteeckent van syn onstichtelicke conversatie.»

vuijtesproken, dat sy beide aen wedersyden in tegenwoordicheit des synodi alle verschil ende oneenicheit, die tusschen henluijden opgeresen zijnde, om Christi wille malekanderen vergeven ende in eeuwige vergevelheit stellen soudē, twelek geschiet is ende zijn also voor den synodo mit malekanderen door onderlinge handtgevinge christlyck versoent. Maer also door dese twist ergernisse ende onstichtinge insonderheit in die kercke van Harlem angerecht is geweest, waertoe JOHANNES AMPSINGIUS voorsz. groote oorsaeke door afsonderinge van de gemeinschop der gemeente Christi aldaer gegeven heeft, so isset, dat hij derhalven begeert ende biddet, dat die gantsche gemeente ende alle, die hij daerdoor soude mogen bedroeft ende verergert hebben, sij willent hem om Christi wille vergeven, want het hem van herten leedt is, verhoopende hen beide in goede eenicheit der gemeente als oock in alle conversatie ende wandel zijnes levens voor Godt ende alle menschen also stichtelijck te draegen, gelijk een vroom ende godtsalich dienaer Jesu Christi betaemt. Ende soveele die kerckenraedt aengaet, diewyle syluijden (soveele het beleit der saeken belangt) wt ¹⁾ menschelyke swackheit ende door affecten hen tegen den aerdt der lieffde tegen AMPSINGIUM vergrepen hebben, bidden van gelijke, dat men hem om Christi wille vergeve. Biddet ende begeert oock het sijnodus aen die gemeente Christi alhier ende allen anderen, sij willen dese versoende broederen nue voortā als vrome ende getrouwe christgelovigen ende dienaers Jesu Christi respecteren ende houden, gelijk sy nae Godt ende Zijn woordt schuldich zijn.

ART. 56. Sijn verschenen die gedeputierden des kerckenraets van Harlem ende AMPSINGIUS, denwelcken voorgelesen is die resolutie belangende haere differenten ende swaericheden, van henluijden den sijnodo voorengedraegen, ende oock soedaene forma van schultbekenninge, bij den synodo geconciencieert, hemluijden vermaenende, sij willen dieselvige, gelijk sij belooft hadden, door haer submissie naecomen. Twelek van beide zijden geschiet is ende zijn christelijck mit onderlinge handtgevinge versoent tot blijshop des gantzen sijnodi. Ende om die voorsz. forme die gemeente vooren te draegen zijn daertoe van den synodo gedeputeert JOHANNES HALSBERGIUS, dienaer des woorts tot Amstelredam, ende RUTGER HULDE, ouderling aldaer.

ART. 57. Is voorts ten laesten hiermede dese sijnodus geeindicht ende, die censuere gehouden zijnde, niet bevonden (Godt loff!) dat straffe waerdich was, mer is alles mit goede stichtinge ende vrede afgegaen ende

¹⁾ In margine bij den regel, die met dit woord aanvangt, is in C aangeteekend: »Ten is niet blyckende vuyt den articulen noch is ooc niet bewesen.»

gecindicht ende mit dancksegginge van des Heeren naeme beslooten. Ende is geordineert, dat het toecomende sijnodus nae omgaende ordeninge tot Harlem zal gehouden werden mit voorgaende adhortente aen die E. heeren Staeten van tyde ende plaetze.

Aldus gedaen ende gecindicht tot Alckmaer den 19^{en} Junij anno 1593
stilo novo.

EVERHARDUS HENRICI GEESTERANUS, praeses synodi.
BARTHOLDUS WILHELMI, scriba sijnodi.